DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

21. oktober 1999 *

I sag C-97/98,

angående en anmodning, som Pargas tingsrätt (Finland) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Peter Jägerskiöld

mod

Torolf Gustafsson,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens bestemmelser om den frie bevægelighed for varer og tjenesteydelser,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af formanden for Anden Afdeling, R. Schintgen (refererende dommer), som fungerende formand for Sjette Afdeling, og dommerne G. Hirsch og H. Ragnemalm,

* Processprog: svensk.

generaladvokat: N. Fennelly
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Peter Jägerskiöld ved advokat R. Kurki-Suonio, Helsinki

— den finske regering ved afdelingschef, ambassadør H. Rotkirch, Juridisk Tjeneste, og juridisk konsulent T. Pynnä, begge Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent A. Rosas og L. Ström, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 28. april 1999 er afgivet mundtlige indlæg af Peter Jägerskiöld ved R. Kurki-Suonio og advokat M. Wallgren, af Torolf Gustafsson ved vicehäradshövding B. Zetter, af den finske regering ved H. Rotkirch, og af Kommissionen ved A. Rosas,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 17. juni 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 25. marts 1998, indgået til Domstolen den 6. april 1998, har Pargas tingsrätt i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt Domstolen syv præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens bestemmelser om den frie bevægelighed for varer og tjenesteydelser.

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem Peter Jägerskiöld, der er ejer af et vandområde i Kimito kommune i Finland, og Torolf Gustafsson, der er finsk statsborger, vedrørende sidstnævntes ret til spinnefiskeri i Peter Jägerskiöld's vandområde uden dennes tilladelse, men mod betaling af en afgift til den finske stat.

De nationale retsforskrifter

3 I Finland er det i § 5 i lagen om fiske af 16. april 1982 (herefter »fiskeriloven«) bestemt:

»Retten til at drive fiskeri og til at bestemme over dette tilkommer ejeren af vandområdet, medmindre retten er overdraget til en anden, eller andet er bestemt i denne lov ...«

4 Fiskerilovens § 8, stk. 1, som ændret ved lov nr. 1045 af 12. december 1996 (herefter »lov nr. 1045/96«), har følgende ordlyd:

»Ud over, hvad der er bestemt i § 6, stk. 1, og § 7, stk. 1, om fiskeri på offentligt vandområde, har alle ret til mede- og pilkefiskeri samt til at foretage håndredskabsfiskeri med en fiskestang, et hjul og agn, trollingfiskeri, også med et yderligere vægtlod eller en paravan, selv inden for et andet vandområde, med undtagelse af fosser og strømme i vandløb med lakse- eller heltbestande samt i sådanne vandområder, i hvilke fiskeri er forbudt på grundlag af anden bestemmelse. For konkurrencer i mede- eller pilkefiskeri og håndredskabsfiskeri eller andre tilsvarende arrangementer skal der også indhentes tilladelse fra indehaveren af fiskeriretten.«

5 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at formålet med den ændring af denne bestemmelse, der blev foretaget ved lov nr. 1045/96, var at indføre en almindelig ret til at drive spinnefiskeri, selv i private vandområder, uden samtykke fra indehaveren af fiskeriretten, men mod betaling af en i henhold til fiskerilovens § 88 fastsat afgift til staten. Loven forbyder imidlertid ikke, at ejerne af vandområder selv overdrager retten til spinnefiskeri i deres vandområde mod betaling af et vederlag, som de frit kan fastsætte.

6 I henhold til fiskerilovens § 88, stk. 2, som ændret ved lov nr. 1045/96, skal enhver, der driver håndredskabsfiskeri i § 8, stk. 1's forstand betale en afgift i hvert »län«, hvor den pågældende driver fiskeri. Afgiften beløber sig til 150 FIM årligt eller 35 FIM for 7 døgn. Der opkræves imidlertid ingen afgift af personer under 18 år eller over 65 år eller for fiskeri, der foregår med et håndredskab i et offentligt vandområde.

7 Ifølge fiskerilovens § 89a, som ændret ved lov nr. 1045/96, fordeles afgiftsprovenuet hvert år mellem ejerne af vandområderne, efter fradrag af de udgifter,

som staten har afholdt i forbindelse med opkrævningen og fordelingen. Fordelingen foretages under hensyn til den byrde, som fiskeriet udgør for hvert vandområde.

8 Det fremgår af lovforarbejderne, og særlig af land- og skovbrugsudvalgets betænkning, at hovedformålet med den ved lov nr. 1045/96 foretagne ændring af fiskeriloven var at tilgodese lystfiskernes rekreative interesse. Ifølge betænkningen havde lovændringen ligeledes til formål at sikre en bedre udnyttelse af fiskeressourcerne og at fremme fiskeriturismen.

Tvisten i hovedsagen

9 Den 29. maj 1997 fiskede Torolf Gustafsson med en spinnestang i et vandområde, som Peter Jägerskiöld ejer i Kimito kommune i Finland. To dage forinden, den 27. maj 1997, havde han betalt den i fiskerilovens § 88 fastsatte afgift på spinnefiskeri, hvilket gav ham ret til at foretage spinnefiskeri også i et privat vandområde, jf. lovens § 8, stk. 1.

10 Peter Jägerskiöld har anlagt sag ved den forelæggende ret med påstand om, at det fastslås, at Torolf Gustafsson ikke uden hans samtykke kan drive spinnefiskeri i vandområder, der tilhører ham, selv om Torolf Gustafsson har betalt spinnefiskeriafgiften som fastsat i fiskeriloven. Til støtte for sin påstand har Peter Jägerskiöld gjort gældende, at den ved lov nr. 1045/96 foretagne ændring af fiskeriloven, hvorved retten til spinnefiskeri blev indført, er i strid med traktatens bestemmelser om frie varebevægelser eller subsidiært i strid med dens bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser.

11 Til støtte for denne påstand har Peter Jägerskiöld fremsat en række anbringender, som tingsrätten har kommenteret på følgende måde i forelæggelseskendelsen.

12 For det første har retten konstateret, at EF-traktatens artikel 222 (nu artikel 295 EF), hvori det er bestemmes, at »de ejendomsretlige ordninger i medlemsstaterne [ikke] berøres ... af denne traktat«, ikke udelukker, at traktaten finder anvendelse, idet det udtrykkeligt fremgår af lovforarbejderne, at den ved lov nr. 1045/96 foretagne ændring ikke ændrer den gældende ejendomsretlige ordning i Finland. Retten har yderligere anført, at ændringen i henhold til land- og skovbrugsudvalgets betænkning kun medfører en ny måde at fordele de indtægter på, som opstår ifølge ejendomsretten, og at den derfor angår distribution og prisfastsættelse af goder. En sådan regulering må i almindelighed bedømmes ud fra bestemmelserne om varers frie bevægelighed.

13 For det andet har tingsrätten bemærket, at fiskeriretten, herunder retten til spinnefiskeri, som det fremgår af fiskerilovens § 5, selvstændigt kan være genstand for overdragelse, således at retten må antages at være omfattet af Domstolens definition af »varer« i dom af 10. december 1968 (sag 7/68, Kommissionen mod Italien, Sml. 1965-1968, s. 541, org. ref: Rec. s. 617). Tingsrätten har dog bemærket, at fiskeriretten og de heraf afledte rettigheder udgør et særligt retsinstitut, som Domstolen ikke tidligere har taget stilling til.

14 Såfremt der er tale om en vare i traktatens forstand, har tingsrätten for det tredje gjort gældende, at den omstændighed, at retten til spinnefiskeri kun kan udøves i Finland, ikke synes at udelukke anvendelsen af Domstolens dom af 11. juli 1974 (sag 8/74, Dassonville, Sml. s. 837). I denne henseende finder tingsrätten, at situationen ikke adskiller sig fra immaterielle rettigheder, der også er nationalt begrænsede og regulerer forholdene inden for det pågældende lands grænser. I analogi hermed kan retten til spinnefiskeri ligestilles med en licens.

15 For det fjerde har tingsrätten anført, at såfremt den ved lov nr. 1045/96 foretagne ændring af fiskeriloven skal anses for at udgøre en hindring for de frie varebevægelser, må det undersøges, om lystfiskernes rekreative interesse udgør et anerkendelsesværdigt hensyn. I denne henseende har tingsrätten bemærket dels, at man ved hjælp af denne lovændring og indførelsen af en afgift, som skal betales til staten, og som giver tilladelse til at fiske i et hel »län«, har villet afhjælpe det problem, at informationen om, hvordan man opnåede tilladelse til spinnefiskeri var utilstrækkelig i visse områder, således at kun lokalbefolkningen havde kendskab hertil. Dels er ejerforholdene til vandområderne i visse dele af landet så stærkt opdelt, at der krævedes adskillige tilladelser for at drive spinnefiskeri i større områder.

16 For det femte finder tingsrätten, at selv om der ved lovændringen ikke er indført et monopol, idet ejerne af vandområder fortsat har den teoretiske ret til at tillade spinnefiskeri mod betaling af et vederlag, som de frit kan fastsætte, har Republikken Finland helt åbenbart et monopol på fordelingen og fastsættelsen af prisen for tilladelser til spinnefiskeri. Ændringen havde bl.a. til formål at forbedre udnyttelsen af fiskeressourcerne, og da fisk er et landbrugsprodukt, jf. EF-traktatens artikel 38 (efter ændring nu artikel 32 EF), skal det derfor undersøges, om man ved lovændringen — som det kræves i henhold til EF-traktatens artikel 37, stk. 4 (efter ændring nu artikel 31, stk. 3, EF) — tog fornødent hensyn til de interesser, der gør sig gældende for ejerne af vandområderne, der for en stor dels vedkommende er landmænd.

17 For så vidt angår anvendelsen af traktatens bestemmelser om den frie udveksling af tjenesteydelser, som sagsøgeren i hovedsagen subsidiært har påberåbt sig for det tilfælde, at bestemmelserne om varer ikke finder anvendelse, har tingsrätten alene bemærket, at den ikke har kendskab til afgørelser fra Domstolen om dette spørgsmål.

18 Herefter, og selv om Torolf Gustafsson ikke har taget stilling til, om der eventuelt er konflikt mellem national lovgivning og fællesskabsretten, har tingsrätten

besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er retten til fiskeri eller tilladelse til spinnefiskeri varer i overensstemmelse med dommen i sag 7/68 (Kommissionen mod Italien, Sml. 1965-1968, s. 541)?

2) Udgør ændringen af den finske lov om fiskeri (1045/1996) en hindring for varernes frie bevægelighed efter de kriterier, som er fastsat i dommen i sag 8/74 (Dassonville, Sml. 1974, s. 837)?

3) Udgør lystfiskernes rekreative interesse et anerkendelsesværdigt hensyn i henhold til EF-traktatens artikel 36?

4) Er der i nærværende sag tale om landbrugsprodukter i den forstand, hvori udtrykket anvendes i Rom-traktatens artikel 37, stk. 4?

5) Er den nævnte retsregel umiddelbart anvendelig i overensstemmelse med dommen i sag 6/64 (Costa mod ENEL, Sml. 1954-1964, s. 531; org. ref.: Rec. 1964, s. 1141)?

6) Er landmændenes interesser blevet varetaget i tilstrækkeligt omfang?

7) Strider ændringen af den finske lov om fiskeri (1045/1996), for så vidt angår spinnefiskeri, således mod reglerne om varers frie bevægelighed (eller om fri udveksling af tjenesteydelser) i henhold til EF-traktaten?«

Formaliteten

19 Kommissionen har principalt bestridt, at de præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling. Den har anført, at forelæggelseskendelsen ikke indeholder en fremstilling af sagsøgtes opfattelse af sagen og ikke indeholder nogen oplysning om, hvorvidt Peter Jägerskiöld's påstand er blevet bestridt af Torolf Gustafsson. Under disse omstændigheder er det efter Kommissionens opfattelse tvivlsomt, om der består en reel tvist mellem parterne i hovedsagen.

20 Kommissionen har ligeledes gjort gældende, at forelæggelseskendelsen hverken indeholder en beskrivelse af de faktiske eller retlige omstændigheder i hovedsagen, der er tilstrækkelig til at sætte Domstolen i stand til at give den nationale ret hensigtsmæssige svar, eller angiver de nærmere grunde til, at den nationale ret har fundet anledning til at rejse spørgsmål om fortolkningen af fællesskabsretten og fundet det nødvendigt at forelægge Domstolen de præjudicielle spørgsmål.

21 Det bemærkes, at det ifølge fast retspraksis (jf. bl.a. dom af 15.12.1995, sag C-415/93, Bosman, Sml. I, s. 4921, præmis 59, 60 og 61, og af 29.6.1999, sag C-60/98, Butterfly Music, Sml. I, s. 3939, præmis 13) udelukkende tilkommer den nationale ret, som en sag er indbragt for, og som har ansvaret for den retsafgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Domstolen kan kun afvise at behandle en forelæggelse fra en sådan ret, når det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af fællesskabsretten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller når problemet er af hypotetisk karakter, og Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål.

22 Dette er ikke tilfældet i denne sag.

23 For det første fremgår det udtrykkeligt af forelæggelseskendelsen, at der er anlagt sag af Peter Jägerskiöld ved den nationale ret med påstand om, at det fastslås, at Torolf Gustafsson ikke har ret til at drive spinnefiskeri på sagsøgerens vandområde uden dennes samtykke, uanset at Torolf Gustafsson har betalt den i fiskeriloven fastsatte afgift på spinnefiskeri.

24 Under disse omstændigheder er det forhold, at sagsøgte i hovedsagen ikke for den nationale ret har udtalt sig om spørgsmålet om en eventuel konflikt mellem den nationale lovgivning, der finder anvendelse, og fællesskabsretten, ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at det er åbenbart, at denne ikke bestrider de påstande, som Peter Jägerskiöld har fremsat.

25 Heller ikke den omstændighed, der er fremkommet under retsmødet, at også Torolf Gustafsson er ejer af et vandområde og dermed selv har en interesse i at få afklaret, om han i fremtiden kan tilbyde fiskemuligheder til andre, herunder turister, er af en sådan karakter, at den kan give anledning til tvivl om, at der foreligger en reel tvist mellem ham — som en fisker, der har betalt afgiften i henhold til finsk lovgivning — og ejeren af et andet vandområde, som vil forbyde ham at fiske i sit vandområde.

26 Det må endvidere konstateres, at oplysningerne i forelæggelseskendelsen vedrørende den faktiske og retlige baggrund for de stillede spørgsmål indeholder de elementer, der er nødvendige for at sætte Domstolen i stand til at give hensigtsmæssige svar og for at give medlemsstaternes regeringer samt andre berørte parter mulighed for at afgive indlæg i henhold til artikel 20 i EF-statutten for Domstolen.

27 Endelig fremgår det af præmis 12-17 i denne dom, at forelæggelseskendelsen tillige indeholder en nøjagtig angivelse af grundene til, at den nationale ret har anmodet om en fortolkning af netop de nævnte fællesskabsbestemmelser, og af sammenhængen mellem disse bestemmelser og den nationale lovgivning, der finder anvendelse i sagen.

28 I denne henseende bemærkes specielt, at det fremgår af forelæggelseskendelsen, at fællesskabsbestemmelserne om fri udveksling af tjenesteydelser kun er blevet påberåbt subsidiært i det syvende spørgsmål for det tilfælde, at retten til fiskeri eller tilladelse til fiskeri ikke kan anses for »varer«, og at de grunde, der har ført til, at den nationale ret har spurgt Domstolen, om den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning er forenelig med fællesskabsbestemmelserne om frie varebevægelser, i så fald ligeledes gælder for bestemmelserne om fri udveksling af tjenesteydelser.

29 De præjudicielle spørgsmål skal derfor antages til behandling.

Første spørgsmål

30 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål bemærkes indledningsvis, at Domstolen i dommen i sagen Kommissionen mod Italien, som den forelæggende ret udtrykkeligt har henvist til, har udtalt, at der ved varer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i EF-traktatens artikel 9 (efter ændring nu artikel 23 EF) — der er den første artikel i EF-traktatens tredje del, afsnit I, »Frie varebevægelser« — skal forstås produkter, hvis værdi kan måles i penge, og som i sig selv kan være genstand for omsætning.

31 Peter Jägerskiöld har gjort gældende, at retten til spinnefiskeri og de heraf afledte tilladelser til fiskeri er »varer« i dommens forstand, eftersom deres værdi kan måles i penge, og de kan overdrages til andre, således som det udtrykkeligt er fastsat i fiskerilovens § 5.

32 Det skal dog bemærkes, at Domstolen i sagen Kommissionen mod Italien skulle tage stilling til, om genstande af kunstnerisk, historisk, arkæologisk eller etnografisk karakter faldt uden for traktatens bestemmelser vedrørende toldunionen med den begrundelse, at de ikke kunne sidestilles med »goder bestemt til forbrug eller almindelig benyttelse« og ikke var »goder til almindelig omsætning«. Som det fremgår af selve den definition, som Domstolen fastlagde, blev det ikke bestridt, at varerne var »produkter«, og definitionen kan derfor ikke i sig selv være tilstrækkelig til at kvalificere fiskerirettigheder eller tilladelser til fiskeri som varer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i traktatens bestemmelser om frie varebevægelser.

33 Endvidere bemærkes, at alt, hvis værdi kan måles i penge, og som sådant kan være genstand for omsætning, ikke nødvendigvis falder ind under anvendelsesområdet for de nævnte traktatbestemmelser.

34 Som det fremgår af Rådets direktiv 88/361/EØF af 24. juni 1988 om gennemførelse af traktatens artikel 67 (EFT L 178, s. 5), hvis nomenklatur for kapitalbevægelser, som er indeholdt i et bilag til direktivet, fortsat er gældende efter ikrafttrædelsen af EF-traktatens artikel 73 B ff. (nu artikel 56 EF ff.) (jf. dom af 16.3.1999, sag C-222/97, Trummer og Mayer, Sml. I, s. 1661, præmis 21), omfatter traktatens bestemmelser om kapitalens frie bevægelighed bl.a. transaktioner i forbindelse med aktier, obligationer og andre værdipapirer, der — som retten til fiskeri og tilladelser til fiskeri, der træder i stedet herfor — kan måles i penge og være genstand for omsætning.

35 Tilsvarende fremgår det af dom af 24. marts 1994 (sag C-275/92, Schindler, Sml. I, s. 1039), at lotterivirksomhed ikke er en virksomhed, der står i forbindelse med »varer«, selv om den ledsages af distribution af reklamebrochurer og lodsedler, men skal anses for en virksomhed vedrørende »tjenesteydelser« i traktatens forstand. Ved sådan virksomhed består de pågældende tjenesteydelser i, at arrangøren af lotteriet giver køberne af lodsedler adgang til at deltage heri mod betaling af lodsedlernes pris.

36 Dette gælder ligeledes for tildeling af fiskeriret og tilladelser, der træder i stedet herfor. En virksomhed, der består i mod betaling og på visse betingelser at stille et vandområde til rådighed for tredjemand, for at denne kan fiske, udgør en tjenesteydelse, som henhører under EF-traktatens artikel 59 ff. (efter ændring nu artikel 49 EF ff.), såfremt den er af grænseoverskridende karakter. Den omstændighed, at retten eller tilladelserne er nedskrevet i dokumenter, der som sådanne kan omsættes, er ikke tilstrækkelig til, at de falder ind under anvendelsesområdet for traktatens bestemmelser om frie varebevægelser.

37 Det kan ikke føre til andet resultat at henvise til ophavsrettigheder, der, selv om de ifølge Peter Jägerskiöld kun er immaterielle rettigheder, ikke desto mindre falder ind under de sidstnævnte bestemmelser.

38 Dels er ophavsrettigheder, som generaladvokaten har anført i punkt 21 i sit forslag til afgørelse, ikke i sig selv sådanne varer, selv om de kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne. Dels kan ophavsrettigheder ikke alene påvirke udvekslingen af goder, men ligeledes af tjenesteydelser (jf. bl.a. dom af 20.10.1993, forenede sager C-92/92 og C-326/92, Phil Collins m.fl., Sml. I, s. 5145, præmis 22).

39 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at retten til fiskeri eller tilladelse til spinnefiskeri ikke er »varer« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i traktatens bestemmelser om frie varebevægelser, men falder ind under udførelse af »tjenesteydelser« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i traktatens bestemmelser om den frie udveksling af tjenesteydelser.

Andet til sjette spørgsmål

40 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at det andet til sjette spørgsmål er blevet forelagt for det tilfælde, at retten til fiskeri eller tilladelse til fiskeri er »varer« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i traktatens bestemmelser om frie varebevægelser. Da dette ikke er tilfældet, er det unødvendigt at besvare spørgsmålene.

Syvende spørgsmål

41 Af samme grund er det unødvendigt at besvare det syvende spørgsmål, i det omfang det vedrører traktatens bestemmelser om frie varebevægelser.

42 For så vidt angår traktatens bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser, skal det alene bemærkes, at disse ikke finder anvendelse på aktiviteter, som udgør et rent internt forhold i en medlemsstat (jf. bl.a. dom af 16.1.1997, sag C-134/95, USSL n° 47 di Biella, Sml. I, s. 195, præmis 19, og af 9.9.1999, sag C-108/98, RI.SAN., Sml. I, s. 5214, præmis 23).

43 Det fremgår af sagen, at tvisten i hovedsagen består mellem to finske statsborgere, der begge er bosiddende i Finland, vedrørende den ene parts ret til at drive spinnefiskeri i et vandområde, der tilhører den anden og er beliggende i Finland.

44 En sådan situation har ingen tilknytning til nogen af de forhold, fællesskabsrettens bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser gælder for.

45 Det syvende spørgsmål skal derfor besvares med, at traktatens bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser ikke finder anvendelse på en situation som den, der foreligger i hovedsagen, og som udgør et rent internt forhold i en medlemsstat.

Sagens omkostninger

46 De udgifter, der er afholdt af den finske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Pargas tingsrätt ved kendelse af 25. marts 1998, for ret:

1) **Retten til fiskeri eller tilladelse til spinnefiskeri er ikke »varer« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i EF-traktatens bestemmelser om frie varebevægelser, men falder ind under udførelse af »tjenesteydelser« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i traktatens bestemmelser om den frie udveksling af tjenesteydelser.**

2) **Traktatens bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser finder ikke anvendelse på en situation som den, der foreligger i hovedsagen, og som udgør et rent internt forhold i en medlemsstat.**

Schintgen Hirsch Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 21. oktober 1999.

R. Grass

Justitssekretær

J.C. Moitinho de Almeida

Formand for Sjette Afdeling